

HÖGSTA FÖRVALTNINGSDOMSTOLENS DOM

Mål nr
3390-24

meddelad i Stockholm den 28 maj 2025

KLAGANDE

Försäkringskassan
103 51 Stockholm

MOTPART

AA

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Kammarrätten i Stockholms dom den 28 maj 2024 i mål nr 1453-24

SAKEN

Sjukpenning

HÖGSTA FÖRVALTNINGSDOMSTOLENS AVGÖRANDE

Högsta förvaltningsdomstolen bifaller överklagandet, upphäver kammarrättens och förvaltningsrättens avgöranden samt visar målet åter till förvaltningsrätten för prövning i enlighet med vad som framgår av punkt 17.

BAKGRUND

1. Om en försäkrad har fått sjukpenning i 180 dagar efter ingången av den månad när han eller hon fyllde 66 år (vid i målet aktuell tid gällde 65 år) får Försäkringskassan besluta att sjukpenning inte längre ska lämnas. Detta framgår av 27 kap. 36 § socialförsäkringsbalken.

2. Vid Försäkringskassans prövning är det av betydelse i vilken utsträckning den försäkrades arbetsförmåga är nedsatt. Det här målet handlar om mot vilket arbete Försäkringskassan ska bedöma nedsättningen av arbetsförmågan.
3. AA hade fått sjukpenning i 180 dagar efter det att han fyllt 65 år i maj 2022. Försäkringskassan beslutade att han inte längre skulle ha rätt till sjukpenning med motiveringen att hans arbetsförmåga var stadigvarande nedsatt i förhållande till hans ordinarie arbete som tågvärd och att det inte heller fanns något annat lämpligt arbete direkt tillgängligt för honom.
4. AA överklagade till Förvaltningsrätten i Stockholm som upphävde beslutet och visade målet åter till Försäkringskassan för fortsatt handläggning. Domstolen ansåg att prövningen av arbetsförmågans nedsättning skulle ske i enlighet med gällande regler för sjukersättning, dvs. mot hela arbetsmarknaden, och inte enbart mot AAs ordinarie arbetsuppgifter. Försäkringskassan överklagade till Kammarrätten i Stockholm som avslog överklagandet.

YRKANDEN M.M.

5. *Försäkringskassan* yrkar att Högsta förvaltningsdomstolen ska upphäva förvaltningsrättens och kammarrättens avgöranden och visa målet åter till förvaltningsrätten för ny prövning av arbetsförmågan. Myndigheten anför att bedömningen av arbetsförmågans nedsättning i AAs situation ska göras i enlighet med de tidigare gällande reglerna om förtidspension. Det innebär att hans arbetsförmåga ska bedömas i förhållande till sådant arbete som finns direkt tillgängligt för honom, antingen i form av hans vanliga arbete eller annat lämpligt arbete.
6. AA har inte yttrat sig.

SKÄLEN FÖR AVGÖRANDET

Högsta förvaltningsdomstolens bedömning

7. Bestämmelsen i 27 kap. 36 § socialförsäkringsbalken infördes ursprungligen i den numera upphävda lagen (1962:381) om allmän försäkring i samband med att den rörliga pensionsåldern infördes 1975 och har därefter förts över till socialförsäkringsbalken med i huvudsak oförändrat innehåll.
8. Bestämmelsen anger inte närmare vad som krävs för att Försäkringskassan i ett enskilt fall ska få besluta om att dra in rätten till sjukpenning. Av förarbetena framgår dock att prövningen ska ske enligt de principer som gällde 1975 för rätt till förtidspension (prop. 1975:97 s. 82).

9. Förtidspension kunde enligt 7 kap. 1 § lagen om allmän försäkring vid den tiden utges till en försäkrad vars arbetsförmåga var varaktigt nedsatt på grund av sjukdom eller annan nedsättning av den fysiska eller psykiska prestationsförmågan. I fråga om äldre försäkrade skulle enligt 7 kap. 3 § bedömningen av nedsättningen av arbetsförmågan främst avse förmågan och möjligheten till fortsatt inkomst genom tidigare utfört arbete eller genom annat tillgängligt lämpligt arbete.
10. Bestämmelsen som nu finns införd i 27 kap. 36 § socialförsäkringsbalken innebar således, när den infördes, att den försäkrade efter 65-årsdagen inte längre kunde få sjukpenning efter 180 dagar om arbetsförmågan var varaktigt nedsatt i det egna eller annat tillgängligt arbete (jfr a. prop. s. 73). I stället för att omfattas av sjukförsäkringen var den försäkrade i en sådan situation hänvisad till det allmänna ålderspensionssystemet för sin ekonomiska trygghet.
11. Trots att ålderspensionssystemet och regleringen av sjukersättning genomgått omfattande förändringar sedan 1975 finns det inget som talar för att lagstiftaren avsett att ändra förutsättningarna för tillämpningen av 27 kap. 36 § socialförsäkringsbalken såvitt gäller mot vilket arbete som nedsättningen av arbetsförmågan ska prövas. Kopplingen till pensionssystemet finns alltså kvar. Bestämmelsen har anpassats till de åldersgränser som har gällt för att komma i fråga för pensionssystemets grundskydd, dvs. garantipension, bostadstillägg och äldre försörjningsstöd (prop. 2021/22:181 s. 97 f. och s. 103 f.).
12. Kopplingen finns också när det gäller sociala avgifter enligt socialavgiftslagen (2000:980) som i princip endast tas ut på inkomster som grundar rätt till ersättning från de sociala trygghetssystemen. På ersättning till personer som vid årets ingång har fyllt 66 år (vid i målet aktuell tid gällde 65 år) betalas således endast ålderspensionsavgift, och alltså inte bl.a. sjukförsäkringsavgift, 2 kap. 26 och 27 §§ samt 3 kap. 13 och 15 §§ (jfr prop. 1980/81:178 s. 68).
13. Enligt Högsta förvaltningsdomstolen visar det sagda att den princip som gällde när bestämmelsen i 27 kap. 36 § socialförsäkringsbalken infördes alltså gäller, dvs. att vid långvarig sjukdom lämnas endast sjukpenning om den försäkrade inom överskådlig tid kan förväntas återgå till sitt eget arbete eller till ett arbete som på annat sätt finns tillgängligt. Om det inte är möjligt får den försäkrades försörjning efter den ålder då rätten till grundskydd enligt det allmänna pensionssystemet inträder i stället tillgodoses genom pensionssystemet.
14. Av rättsfallet RÅ 2010 ref. 108 framgår att det krävs att den försäkrades arbetsförmåga stadigvarande är nedsatt för att Försäkringskassan ska få dra in sjukpenning med stöd av 27 kap. 36 §.

15. Försäkringskassan ska alltså – vid bedömningen av om sjukpenning inte längre ska lämnas till en försäkrad som efter ingången av den månad när han eller hon fyllde 66 år har fått sjukpenning i 180 dagar – pröva om den försäkrades arbetsförmåga är stadigvarande nedsatt i förhållande till hans eller hennes ordinarie arbete eller annat lämpligt arbete som är direkt tillgängligt för honom eller henne.
16. Förvaltningsrätten borde således inte ha visat målet åter till Försäkringskassan för prövning av om AAs arbetsförmåga var stadigvarande nedsatt i förhållande till alla förvärvsarbeten på arbetsmarknaden.
17. Det framgår inte att förvaltningsrätten har prövat om AAs arbetsförmåga var stadigvarande nedsatt i förhållande till hans ordinarie arbete eller annat lämpligt arbete som var direkt tillgängligt för honom. Överklagandet ska således bifallas och målet visas åter till förvaltningsrätten för en sådan prövning.

I avgörandet har deltagit justitieråden Henrik Jermsten, Inga-Lill Askersjö, Mahmut Baran, Ulrik von Essen och Mikael Westberg.

Föredragande har varit justitiesekreteraren Sara Arya.